

17
I. N. D. O. M.

DISSERTATIO ACADEMICA,
CONTINENS DISQUISITIONEM:
AN PRINCIPIA MORALIA EX
CONSENSU AC MORIBUS GEN-
TIUM SINT REPETENDA?

QUAM

CONSENSU AMPL. FACULT. PHILOS.
IN REG. ACAD. ÅBOËNSI,
PRÆSIDE

MAG. *JOHANNE BILMARK,*

HISTOR. AC PHIL. PRACT. PROFESSORE REG. ET ORD.

PRO GRADU

PUBLICO EXAMINI MODESTE SUBMITTIT

ERICUS WIKSTRÖM,

SUDERMANNUS,

IN AUDITORIO MAJORI

DIE XV JUNII ANNO MDCCLXXXVI,

HORIS ANTE MERIDIEM SOLITIS.

ABOÆ TYPIS FRENCKELLIANIS.

PRÆFATIO.

Sicut in demonstranda Summi Numinis existentia argumentis varii generis, utpote Metaphysicis, Phycis atque Historicis uti solent Eruditi, quorum nonnulli magnam probandi vim inesse putant effato veterum quorundam Philosophorum (a) asseverantium, nullam esse gentem, quæ non aliquod agnoscat Numen; ita quoque Juris Naturalis Interpretes principia Moralia partim ex dictaminibus nostræ rationis, actionum humanarum cum perfectionibus Divinis vel convenientiam vel pugnam perspicientis, partim ex consensu ac moribus gentium repetunt, adeo ut id sit Juris Naturalis, in quo conveniunt seu consentiunt gentes omnes. Hinc etiam Illustris GROTIUS: *Esse aliquid Juris Naturalis probari solet tum ab eo, quod prius est, tum ab eo, quod posterius. Quarum probandi rationum illa subtilior est, hæc popularior. A priori, si ostendatur rei alicujus convenientia aut disconvenientia necessaria cum natura rationali ac sociali: a posteriori vero, si non certissima fide, certe probabiliter admodum juris Naturalis esse colligitur id, quod apud omnes gentes, aut moratiores omnes tale esse creditur (b).* Cui o-
pi-

pinioni robur additurus in medium producit testimonia veterum tam Græcorum, quam Latinorum Scriptorum, pro veritatis argumento habentium, aliquid omnibus videri & speciatim consensionem omnium gentium jus Naturæ putantium. Quare etiam jus Naturæ appellarunt Jus Gentium, vocabulum hoc late adeo fumentes, ut esset complexus officiorum, quæ homines ex communi omnium gentium opinione præstare deberent. Missa autem priori methodo præcepta Juris Naturalis cognoscendi, cujus præstantia per se elucet, in hac dispiciemus opella, quanta vis in principiis Moralibus constituendis sit tribuenda consensui gentium vel omnium, vel saltem moratorum; Benevolum Lectorem quo par est, verborum honore rogantes, velit juveniles nostros conatus pro sua humanitate meliorem in partem interpretari.

(a) Vid. *Auctores citatos a BUDDEO in Theolog. Dogmat. p. m. 267.* (b) Vid. *Libr. I. de Jure belli & pacis C. I. §. 12.*

§. I.

In moralitatem consensus Gentium, ex quo quæstionis, in dissertationis nostræ rubro propositæ, pendet resolutio, nunc inquisituri, statim observamus, quod regia eademque genuina ad veritatis cognitionem perveniendi via sit illa, quæ ad eam nos ducit per evidentia ac legitimo inter se modo connexa principia. Quum itaque singulis hominibus easdem facultates

veritatem rerum indagandi & detegendi Supremum concesserit Numen, si easdem æqualiter omnes excolerent, excultisque pari uterentur cura, plurimorum, si omnium forte defuerit, consensus pro firmo admodum veritatis criterio esset habendus; haud aliter, ac in rebus naturalibus vires plurium unitæ multum valent. Enimvero quum multiplex doceat experientia, quod non singuli tantum homines, sed ingens subinde horum numerus, factorum, quæ simplicem modo sensuum externorum postulant usum, relationes & a se invicem diversas & rei veritati contrarias, non quidem ex proposito nugas aliis vendendi, sed potius ex quadam animi levitate in medium attulerint, credo, quod suis affectibus vel imaginationi nimium forte excitatæ plus justo tribuentes, ne visâ quidem pro compertis habuerint; quanto igitur magis fiet, ut in rebus intellectualibus per judicii imbecillitatem alii, alii per inveteratum habitum id verum & æquum censeant, cujus genuinam sufficienter non cognoverunt indolem? Immo quum improborum atque imperitorum omni ævo major fuerit numerus, quam proborum ac prudentium; evidens est, quod Gentium in idem placitum consensus seu opinionum harmonia non conficiat probationem, quæ omnem excludat oppositi metum, aut regulas efficiat, in vitæ tenore salva observandas conscientia. Profecto si plurimarum gentium consensus demonstrationi æquivaleret, simul foret admittendum, Idololatriam ac Polytheismum, quibus plurimæ
per

per orbem Nationes tenaciter adhærent, cultum esse non adeo absonum, qualis ille in se est, ac nostræ obvenit rationi.

§. II.

Quoniam in unum convenire locum gentes non potuerunt omnes, nec senatus cujusdam Gentium mentionem facit Historia; facile patet, universalia nulla dari plebiscita, sed Gentium consensum, ex quo principia moralia colligere nonnulli annituntur, ex moribus atque consuetudinibus, seu ex illis regulis, quas in communi vita observasse deprehenduntur Nationes, esse dijudicandum. Enimvero experientia adfatim docet, quod consuetudinibus introducendis occasionem præbuerint regionum climata, Nationum instituta, diversi cognitionum gradus, varia vicissitudinum genera, aliæque res circumstantes, & prout hæc vel illa momenta in variis prævaluerunt gentibus, harum etiam opiniones de moralitate actionum exstiterint diversæ, factumque non raro, ut una eademque Natio de certis actionibus diversas diversis temporibus tulerit sententias. Fuerunt quidem nonnulli, qui characterem cujuslibet Nationis esse immutabilem statuerunt; tanto minus autem, ut nobis videtur, audiendi, quum homines, Nationem constituentes, & qua animum & qua corpus pro diversitate ætatum & institutorum, nec non commodioris vel asperioris fortis suam mutare soleant indolem. Et quamvis gentes forte omnes

mnes in generalibus Juris Naturalis præceptis qua-
thesin consentiant, noto tamen est notius, quod in ho-
rum applicatione, seu qua hypothesein, toto nonnun-
quam aberrant cælo. Unde consequitur, eos, qui
consensum gentium, seu quod eodem redit, earum
mores ac consuetudines, ut principia proponunt Mo-
ralia, normam actionum humanarum, regula quavis
Lesbia incertiorem, & qua proinde homines in virtu-
tis exercitio non adjuvarentur, sed nimium quantum
confunderentur, tradere. Bene omnino in hanc rem
ita disserit JOH. SELDENUS: *Nec perperam minus aut
minus frustra sic rem aggredieretur sive Philosophus sive
Juris consultus, quam Medicus faceret, qui sive sanitati
tuendæ, sive morbis curandis quænam essent conducibilia,
edoctrurus, sive e vulgari hominum victu, sive e solennibus
epularum lautitiis discenda ea præscriberet; ut illic ha-
betur ratio gustus, luxus, pompæ; non pariter sanitatis,
tutelæ aut curationis, quarum altera a cibis, altera ex
medicamentis ex natura sui, nec cupedinarii aut coqui ar-
te congruis speranda est; ita in gentium complurium mo-
ribus atque institutis non tam Naturalis Juris simplici-
tas, quam ipsarum utilitas spectari est solita. At non
raro - - - sidera terra - - - Ut distant & flamma
mari, sic utile Recto, ut apud Lucanum Pothinus. Per-
sonam enim Naturæ consuetudo sæpius induit, & eo us-
que larva fallit, ut quod ex ea tantum apud Gentes in-
troducitur obtinet, pro Naturali ac universali hominum
Jure subinde sumatur (a). Adde, quod si ex Gentium*
con-

consensu principia moralia forent colligenda, actionum quarumvis humanarum daretur præscriptio; quam vero præsumptionem in præjudicium tam rationis nostræ, quam virtutum vergere, non e longinquo quisque videt. Potius igitur dicendum, quod Gentium consensus demonstrationem non efficiat moralem, sed subindicet tantum, quæ principia moralia gentes agnoverint. Enimvero sicut probationes, quæ experientia nituntur, tamdiu solummodo valent, quamdiu nullum in contrariam afferri potest exemplum; ita probationibus, quæ ex gentium pendent consensu, multum decedit roboris, si idem non fuerit universalis; quamvis veritas rei in se nihilominus maneât salva, ex alio autem magis domestico principio in aprico collocanda.

(a) Vid. *Ejusd. Libr. I. de Jure Nat. & Gent. ad Discipl. Ebræor. Cap. 6.*

§. III.

Cæterum cum de eo disquiritur: an principia moralia ex consensu ac moribus Gentium cognoscantur? satis apparet, quod de gentibus triplici modo institui possit sermo: aut enim omnes in universum populi sunt in isthoc consulendi negotio, aut illi tantum, quorum habemus notitiam, aut denique moratiores, quorum testimonia sufficere GROTIUS videntur, causam heic dicent. Primum quidem perfecta postulare videtur inductio, quæ in isthoc capite tanto magis est
ne-

necessaria, quod præcepta Juris Naturalis omnes omnino homines concernant. Enimvero nisi humanæ sagacitati plus iusto tribuamus, utique erit præsumendum, omnes in globo nostro Nationes, nec qua nomina, nedum qua mores atque opiniones nobis adhuc esse cognitæ, adeoque universalem Gentium consensum huc usque fuisse impossibilem. Sed inter notas etiam gentes multæ adhuc reperiuntur, quarum opiniones respectu moralitatis actionum humanarum indagare non potuimus, propterea quod peregrinas Nationes in suam admittere familiaritatem reformident: de aliis autem, notioribus constat, quod bonas & malas actiones non ex harum ad jus Naturæ habitu, sed ex jure quodam præscriptionis æstimare soleant. In cuius rei probationem quum plura afferri possent exempla, nos, brevitati litantes, unicum impræsentiarum afferemus, quod memoriæ prodest HERODOTUS: *Scilicet Persarum Rex Darius accitos Græcos, qui in sua ditione erant, percontatur, quanta pecunia vellent defunctis parentibus, juxta Indorum quorundam morem, vesci? Hi negabant, se ulla pecunia ad hoc posse induci. Rogavit deinde pariter Indos: quantum acciperent, ut patres defunctos ipsi juxta Græcorum morem comburerent? nec postea comederent? Qui vehementer reclamantes, meliora ipsum ominari jubebant (a).* Uterque enim hic populus mores suos æquitati consentaneos esse censuit; quare eisdem contrarios ut pietati naturali adversos & abominandos detestabatur. Valet enim heic effa-

effatum SENECAE: *Inter causas malorum nostrorum est, quod vivimus ad exempla, nec ratione componimur, sed consuetudine abducimur.* Et paucis interjectis: *Recti apud nos locum tenet error, ubi publicus est factus (b).*

(a) Vid. *Libr. qui Thalia inscribitur p. m. 110.* (b) Vid. *Epist. CXXIII.*

§. IV.

Quoniam itaque Gentium, generatim spectatarum, opiniones de moralitate actionum humanarum sibi nequaquam constant; ad ductum Illustr. GROTIJ contenderunt nonnulli Eruditi, moratiores tantummodo Gentes esse consulendas, & id pro Jure Naturæ habendum, quod his probatum fuisse comperimus. Quamvis autem consensus hoc obtentus modo non sit universalis, sed admodum particularis, minus proinde idoneus probandis officiis, quæ singulis præstanda incumbunt hominibus; remanet tamen, admissa etiam ista hypothesi, difficultas haud exigua determinandi gentes, inter moratiores habendas; quum vix ulla sit adeo barbara, quæ non agnoscat quædam principia moralia, aut quæ non quasdam exerceat virtutes. Quare nec antiquis Græcis nec Romanis plane erit assentiendum, illis omnes fere gentes, his autem cæteras, præter Græcos, pro barbaris habentibus. Posita vero incolarum terræ in moratos atque barbaros distinctione, ad illos ex nostra quidem opinione refe-

rendæ sunt Nationes, quæ in civitates commigrarunt, imperio sese subjecerunt civili, atque insuper scholas & alia his paria fundarunt instituta, in quibus cives erudiri & ad humanitatem formari possunt, cæteris ad barbarorum classem spectantibus. An vero in consuetudinibus Gentium istarum moratarum inveniantur principia moralia, dubium adhuc est; & sic judicat etiam quidam ex recentioribus: *On ne doit chercher des maximes réglés pour la conduite, & des principes suivis pour la morale, que parmi les sociétés policées.* Et paucis interjectis: *Il est mal aisé d'expliquer des motifs, qui ont fait adopter aux premières sociétés quantité d'usages, qui paroissent choquer ouvertement le bon sens & la raison. Ils semblent n'avoir été dictés que par le caprice & par l'incertitude de l'imagination. Aussi les mœurs sont elles la partie dans laquelle les peuples, même ceux qui passent pour les mieux policés, diffèrent le plus sensiblement. On voit alternativement le même usage, la même règle de conduite approuvée dans un pays & condamné dans un autre &c. (a).*

(a) Vid. *L'Origine des Loix, des mœurs & des sciences* Tom. II. p. m. 298, 299.

§. V.

Si in sententiæ nostræ illustrationem annales gentium quarundam, inter moratiores omnino habendarum, simulque antiquissimarum, quoniam multis est persuasum, homines quo origini generis nostri propio-

piores, eo etiam integrioribus fuisse, evolvamus, plura vitiorum, quam virtutum sine operosa indagine apud illas inveniemus indicia. Inter has autem Nationes primo ponendus est loco populus Israëliticus, quem præ cæteris in peculium sibi elegerat Deus, nec non statuta ac jura sua ei commiserat, qui tamen beneficiorum, sibi a Supremo Numine præstitorum, plane immemor, mores vicinarum gentium, quantumvis nefarios, libentius æmulabatur, quam ad legem Divinam sese componebat. Testatur Historia gentis, quod ipsa in Idololatriam ac Polytheismum propenderet, & quod humanas victimas fictis offerre numinibus haud dubitaret. His meliora sentientes, cardinem cultus Divini in observantia caerimoniarum verti, & sibi & populo persuaferunt. Officia, parentibus debita, adeo neglexerunt, ut necessaria vitæ præsidia afflictis vitæ suæ auctoribus vario sub prætextu leviter subtraherent. Injurias acceptas sive veras, sive opinione sua tales gravissime ulciscabantur, nec commotam sedare bilem potuit vel sacramentorum religio vel consanguinitatis vinculum. Polygamiam sibi permiserunt, nec illicitum putarunt multi in hoc populo, plures habere concubinas. Cæteras denique Nationes, ut totidem fungos ac stipites præ se contemnebant Hebræi, nullam cum his officiorum commutationem sibi injunctam censentes; philanthropiæ adeo immemores, ut in devictos populos horrenda prorsus trunculentia sævirent. Patet vel hinc, quod quisquis ex veterum Hebræo-

rum consuetudinibus, non ex sententia populi, sed ex hominibus inter eos illustribus depromptis, principia repetere vellet moralia, Jus Naturæ formaret, ab eo, quod Deus nobis indulsit, plane diversum.

§. VI.

Sicut solum per Ægyptum est fertilissimum, quod sine multo incolarum labore omne genus frumentorum ac fructuum non ad necessitatem modo, sed ad voluptatem plerumque fundit; ita etiam ex facili hac vitam sustentandi ratione mitior facta est populi indoles, civesque scientiis colendis sese mature tradiderunt, quare Ægyptus eruditionis quasi acropolis olim fuit habita. Celebrantur quidem Ægyptii ob liberorum educationem, sed si fides Historicis habenda, majorem corporum, quam animorum habuisse curam videntur (a). In legibus eorum civilibus multa æquitatis occurrunt indicia, sed nec pauca iniquitatem sapiunt. Mirari convenit, gentem adeo perspicacem, superstitionis præstigiis ita fuisse devotam, ut animalia tam fera, quam domestica, cen totidem veneraretur Numina, Deo proinde cæli terræque Creatori cultum non præstans debitum. Immo quum cultus animalium per totam Ægyptum non esset uniformis, sed singulæ provinciæ diversas colerent animantes, hinc fomes mutui inter cives odii existit, tanto gravioris, quod ex principiis religionis suam repeteret originem. Augebatur malum hoc exinde, quod quibusdam civi-

um

um conditionibus macula quædam, præter fas & æquum, affligeretur; quo fiebat, ut cives, hoc tantum modo diverſi, ſeſe ſere deteſtarentur. In matrimoniis contrahendis eo minorem gradum conſanguinitatis habuerunt rationem *Ægyptii*, quod exemplum connubii fratris eum ſorore inter ſua numina haberent luculentiffimum (*b*). Quoties ad ſolemne *Iſidis* feſtum in urbe *Bufiri* celebrandum viri atque feminae ſe conferrent, hæ præſertim nullum non petulantiae ac voluptatum genus in itinere ſeſe permiſerunt; poſt ſacrificium verberabantur cuncti & cunctæ, multa ſane hominum millia; quare autem verberarentur, dicere neſas ſibi judicavit *HERODOTUS* (*c*). His addere licet, quod cum alias præ ſe contemnerent Nationes, exigua admodum apud eos erat fidei religio (*d*). Quamvis itaque præſtantiae quorundam apud veteres *Ægyptios* inſtitutorum nihil velimus detractum; ex dictis tamen patere arbitramur, ex conſuetudinibus hujus gentis principia moralia non niſi perversa poſſe repeti.

(*a*) Vid. *DIODORI Sicul. Biblioth. Hiſt. Lib. I. C. 80.* (*b*) Scilicet *Oſiris* in matrimonium duxerat Sororem ſuam *Iſin*.

(*c*) Vid. *HERODOTI Lib. II. C. 59. b. 1.* (*d*) On ne ſait point quelles idées les Egyptiens ſ'étoient formées des vices & de la vertu. On ſait qu'ils ont été taxés par les anciens d'être extrêmement intereſſés & peu fideles dans le commerce. En général ils avoient très mauvaſe reputation ſur l'article de la probité. Vid. *L'Origine des Loix &c. Tom. II. p. m. 365.*

§. VII.

Multum tribuendum esset veterum Persarum consuetudinibus, cum memoriæ sit proditum, eorum juvenes eadem cura ad justitiæ culturam fuisse deductos, qua apud alias Nationes in disciplinis instituebantur theoreticis (a); si modo illi, quibus educatio juventutis fuerat commissa, officii hujus numeros implere potuissent: quominus autem hoc nobis persuadeamus, prohibet, quæ orbi tunc incubuit ignorantiae caligo. Viguit quidem circa regni auspicia exacta quædam disciplina, sed quæ unitis in unum sub CYRO I. imperium tribus potentissimis regnis per incrementem luxum in desuetudinem ita abiit, ut nepotes suis Majoribus qua mores essent valde dissimiles. Cum plerisque populis Asiaticis hoc Persæ habuerunt commune, ut in libidinem nimis propenderent; quare, prout facultates erant, plures in suis gynæceis alebant uxores. Pravitatem connubiorum incestorum ignorasse videntur Persæ; refert enim ORIGINES: *Persarum leges non arcere nec matres a filiorum, nec patres a filiarum connubio* (b). Qui temperantiæ primum studebant, in luxuriam deinceps ita sunt prolapsi, ut facultatem largiter potandi inter meritorum referrent insignia. Quanta fuerint inhumanitate exinde potest colligi, quod jus vitæ ac necis in suos sibi assererent liberos (c), atque facinoris cujusvis gravitatem non modo ex ejus circumstantiis, sed tota delinquentis vita anteriori æstimarent & pœnas in hunc modum intenderent (d). Quid? Quod

Quod in societatem supplicii traherent delinquentis propinquos, etiam eos, in quos ne ulla quidem criminis suspicio caderet (e). Ex quibus apparet, quod mores Persarum principiis moralibus constituendis minime inserviant.

(a) Vid. *XENOPHONTIS Histor. Libr. I p. m. 3.* (b) Vid. *Ejusd. Libr. V. contra Cels. p. m. 248.* (c) Vid. *ARISTOTELIS Nicomach. Libr. VIII. C. 10.* (d) Vid. *HERODOTI Libr. I C. 37.* (e) Vid. *DANIELIS VI: 24. & JUSTINI Histor. Libr. X. C. III.*

§. VIII.

Sive Theognosiam veterum Græcorum, sive placita quorundam inter eos Philosophorum consideremus, fieri utroque intuitu aliter non potuit, quam ut de moralitate actionum humanarum perversas adoptarent opiniones. Illa enim proponebat Deos potentes quidem, non item sanctos, sed qui talia sibi permitterent flagitia, qualia si imitari auderent mortales, gravissima hos certo certius mansissent supplicia. Ab altera vero parte Cynici & quidam Epicuri sectatores erant omnium fere nequitiarum operadores. Quid? Quod Ethica Aristotelis multis laboret nævis (a). Ante Cecropis imperium Græci legitimum ignorasse videntur matrimonium, promiscuis sese miscentes concubitibus; & licet hic Atheniensium Rex monogamiam institueret, gradus tamen consanguinitatis in matrimoniis ineundis, præterquam inter Parentes atque liberos, pro illicitis habuerunt nullos; quare etjam ex eorum more fratribus fuit per-

permissum, sorores germanas ducere uxores. Primum Legis Naturalis præceptum de aliis non lædendis adeo parum curabant Græci, ut latrocinia & piraticam in gloria ponerent (b). Erga liberos suos durissimi erant parentes, qui illos vel imbelles, vel ex nævo quodam laborantes exposuerunt, brutis ita deteriores, quæ prolem infirmam non dedignantur. Aliorum corrumpere uxores & eorum bona diripere, modo utrumque clanculum fieret, Lacedæmoniorum moribus permissum fuit, reusque deprehensus pœna mulctatus fuit non tam propter ipsum delictum, quam dexteritatem in eodem committendo omissam. Et quamvis mores Græcorum postmodum aliquanto mitiores sint facti, attamen ingeniosum illi censebant alios, cum quibus negotium illis intercederet, fallere; quare etjam Græca fides parum a dolo absuit. Ex quibus patet momentis, Jus consuetudinarium, a veteribus receptum Græcis, cum Juris Naturæ præceptis nihil fere habuisse commune, adeoque nec hoc ex illo esse repetendum. Sed filum dicendorum heic abrumpere non tam suadet, quam jubet temporis angustia, qua impræsentiarum circumscribimur.

(a) Vid. *Dissertat. BUDDEI de Nævis Ethicæ Aristotelicæ.* (b) Vid. *THUCYDIDIS Libr. & N. GURTLERI Origines mundi p. m. 232.*

S. D. A. G.

